

Een Onderzoek naar de Relatie Tussen Uitdagend
Opvoedgedrag van Ouders en de Sociaal-Emotionele
Ontwikkeling van het Kind

Dana Hamminga S5003814

Masteropleiding Orthopedagogiek, Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen,
Rijksuniversiteit Groningen

Onderzoeksvoorstel

Begeleider: Katrien Helmerhorst

Tweede beoordelaar: Wendy Post

Datum: 16-01-2022

Aantal woorden: 7966

Abstract

Since internalizing problem behavior in young children causes a great deal of both short- and long term problems in their functioning at school, at home and other (social) settings, it is important to gather information about possible predictors of such problems. Therefore, the current study used data from the 3HOEK-study, collected from a sample of educationally diverse dutch mothers ($N = 104$), fathers ($N = 104$) and their children ($N = 104$) to examine whether paternal challenging parenting behavior was associated with less internalizing problem behavior in 3-year old children. Moreover, this study examined whether maternal challenging parenting behavior had a moderating effect on this relationship. Parents' challenging parenting behavior was assessed through observations and children's internalizing problem behavior was assessed with the help of a questionnaire (SDQ), which was filled in by the child's father. Results showed no significant association between paternal challenging parenting behavior and children's internalizing problem behavior. However, there was a significant moderating effect of maternal challenging parenting behavior found for the relation between paternal challenging parenting behavior and children's internalizing problem behavior. Specifically, paternal challenging parenting behavior only seemed to be negatively associated with children's internalizing problem behavior when maternal challenging parenting behavior is low, and not when maternal challenging parenting behavior is high. Moreover, high paternal challenging parenting behavior seemed to be able to compensate for low maternal challenging parenting behavior. The limitations are discussed and future directions for research and practice are proposed.

Samenvatting

Aangezien het internaliserend probleemgedrag van jonge kinderen op zowel korte- als lange termijn voor problemen zorgt op school, thuis en in andere omgevingen, is het belangrijk om mogelijke voorspellers hiervan in kaart te brengen. De huidige studie heeft daarom gebruik gemaakt van de data van de 3HOEK studie om te onderzoeken of het uitdagend opvoedgedrag van vaders gerelateerd is aan het internaliserend probleemgedrag van het kind. Daarnaast is onderzocht of het uitdagend opvoedgedrag van moeders een modererend effect had op deze relatie. De data is verzameld bij zowel hoog- als laagopgeleide vaders ($N = 104$), moeders ($N = 104$) en hun 3-jarige kinderen ($N = 104$). Het uitdagend opvoedgedrag van ouders is gemeten met behulp van observaties en het internaliserend probleemgedrag van het kind is gemeten doormiddel van een vragenlijst (SDQ) die is ingevuld door de vader. Resultaten lieten zien dat het uitdagend opvoedgedrag

van vaders niet significant gerelateerd was aan het internaliserend probleemgedrag van het kind. Wel is er een modererend effect gevonden van het uitdagend opvoedgedrag van moeders op deze relatie. Het uitdagend opvoedgedrag van vaders bleek wel negatief gerelateerd aan het internaliserend probleemgedrag van het kind bij een lage mate, maar niet bij een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag van moeders. Daarnaast bleek het uitdagend opvoedgedrag van vaders mogelijk te kunnen compenseren voor een lage mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Limitaties worden besproken, evenals aanbevelingen voor praktijk en vervolgonderzoek.

Inhoudsopgave

Abstract.....	2
Samenvatting.....	2
Inhoudsopgave	4
Inleiding en Theoretisch Kader.....	6
Sociaal-Emotionele Ontwikkeling	6
Uitdagend Opvoedgedrag in Relatie tot het Probleemgedrag van het kind.....	7
Uitdagend Opvoedgedrag van de Moeder als Moderator	9
Huidig Onderzoek.....	10
Methode	14
Participanten	14
Procedure	14
Meetinstrumenten	15
Uitdagend Opvoedgedrag	15
Probleemgedrag	16
Data-Analyse.....	17
Resultaten.....	19
Descriptieve Statistieken.....	19
Uitdagend Opvoedgedrag in Relatie tot Internaliserend Probleemgedrag	20
Moderatie van het Uitdagend Opvoedgedrag van de Moeder	20
Discussie	21
Uitdagend Opvoedgedrag in Relatie tot Internaliserend Probleemgedrag	22

Moderatie van het Uitdagend Opvoedgedrag van de Moeder	23
Sterkten, limitaties en aanbevelingen voor verder onderzoek	23
Implicaties voor beleid en praktijk en conclusie.....	25
Referenties	27

Inleiding en Theoretisch Kader

Hoewel eerder onderzoek naar de ontwikkeling van het kind zich veelal heeft gericht op de rol van de moeders (Bögels & Perotti, 2011), is het belangrijk dat de rol van vaders niet onderschat wordt. Uit meerdere onderzoeken is namelijk gebleken dat vaders een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het kind (Bögels & Perotti, 2011; Bögels & Phares, 2008; Cabrera et al., 2018; Majdandžić, 2017). Zo lijken vaders bijvoorbeeld een grote rol te spelen in de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Dumont & Paquette, 2013). Dit komt mogelijk door de rol van vaders als uitdagende opvoeder (Paquette, 2004). Het uitdagend opvoedgedrag van vaders lijkt namelijk negatief gerelateerd te zijn aan problemen op sociaal-emotioneel gebied, waaronder internaliserend- en externaliserend probleemgedrag (Feldman & Shaw, 2021; Fletcher et al., 2013; Paquette, 2004; Paquette & Bigras, 2010; St George et al., 2017).

Een groeiend aantal onderzoeken toont aan dat sociaal-emotionele problemen van een kind niet vanzelf overgaan (Briggs-Gowan et al., 2006). Het is van belang om voorspellers van deze problemen in kaart te brengen, omdat problemen op het sociaal-emotionele gebied het kind kan belemmeren in zijn functioneren (Darling-Churchill & Lippman, 2016) en voor problemen op lange termijn zorgen (Sirvinskiene et al., 2016). Deze kennis zou namelijk kunnen worden ingezet bij de ontwikkeling van interventies gericht op het voorkomen van sociaal-emotionele problemen.

Bovenstaande geeft voor het huidige onderzoek aanleiding om zich te richten op de vraag of er een relatie is tussen uitdagend opvoedgedrag van vaders en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Binnen de sociaal-emotionele ontwikkeling richt dit onderzoek zich op internaliserend- en externaliserend probleemgedrag.

Sociaal-Emotionele Ontwikkeling

De sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind is een verzamelnaam voor verschillende aspecten binnen de sociale- en emotionele ontwikkeling. Volgens Malti en Noam (2016) bestaat de sociaal-emotionele ontwikkeling uit het begrijpen, reguleren en uiten van emoties en het aangaan en onderhouden van gezonde relaties met anderen. Het sociaal-emotioneel functioneren van het kind is een voorspeller van de mentale gezondheid, academische- en werkprestatie en delinquent gedrag op latere leeftijd (Denham et al., 2009). Een goede sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind wordt geassocieerd met een sterk aanpassend vermogen en veerkrachtigheid in stressvolle situaties. Daarentegen kan een verstoorde sociaal-emotionele ontwikkeling zich uiten in problemen op het gebied van zelfregulatie (Feldman & Shaw, 2021), internaliserend probleemgedrag, zoals depressief,

angstig, afgezonderd en afhankelijk gedrag, en externaliserend probleemgedrag, zoals boos, agressief, zelfzuchtig en oppositioneel gedrag (Dumont & Paquette, 2013).

Internaliserend- en externaliserend probleemgedrag kan het kind belemmeren in zijn functioneren op school, binnen het gezin en in andere omgevingen (Darling-Churchill & Lippman, 2016). Daarnaast geeft internaliserend- en externaliserend probleemgedrag op jonge leeftijd een verhoogd risico op mentale problemen op latere leeftijd (Sirvinskiene et al., 2016). Het is daarom belangrijk om voorspellers van dergelijk probleemgedrag in kaart te brengen, zodat vroege interventies kunnen worden ingezet ter voorkoming van dit probleemgedrag (Sirvinskiene et al., 2016). Daarom richt het huidige onderzoek naar de sociaal-emotionele ontwikkeling zich op het probleemgedrag van het kind, waarbij specifiek op het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag.

Uitdagend Opvoedgedrag in Relatie tot het Probleemgedrag van het kind

Hoewel verschillende onderzoeken de gelijkenissen in opvoedgedrag tussen vaders en moeders benadrukken (Fagan et al., 2014; Tamis-Lemonda et al., 1999), lijkt er specifiek opvoedgedrag te zijn waarin vaders en moeders verschillen van elkaar. Zo blijkt uit een aanzienlijk aantal onderzoeken dat vaders meer uitdagend opvoedgedrag naar jonge kinderen laten zien dan moeders (Bonney et al., 1999; Macdonald & Parke, 1986; Majdandžić et al., 2014, 2016; Möller et al., 2013; Paquette, 2004). Dit uitdagend opvoedgedrag uit zich in plagen, stoeien, competitief spelen en het stimuleren tot het verleggen van zowel fysieke- als sociaal-emotionele grenzen. Het begrip *uitdagend opvoeden* vult het veel onderzochte *Rough-and-Tumble Play* (RTP) aan door naast het fysieke aspect van RTP (stoeien, fysiek spelen) ook het verbale- en sociaal-emotionele aspect mee te nemen, zoals plagen, uitdagen en competitie (Feldman & Shaw, 2021). Omdat dit uitdagend opvoedgedrag vooral door vaders lijkt te worden vertoond, zal het huidige onderzoek zich richten op de relatie tussen specifiek het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind.

Het uitdagend opvoedgedrag van vaders heeft volgens Möller et al. (2013) een evolutionaire basis. Zo zouden moeders voorzichtiger en meer beschermend zijn tegenover hun kinderen dan vaders omdat zij zich langzamer en minder vaak kunnen voortplanten, zeker zijn over hun verwantschap aan het kind en al vanaf de zwangerschap een band voelen met het kind. Vaders daarentegen kunnen zich sneller en vaker voortplanten, ervaren meer competitie met andere mannen en zijn minder zeker over hun verwantschap aan het kind (Geary, 2000). Dit zou volgens Möller et al. (2013) kunnen leiden tot risicovoller gedrag in interactie met hun kinderen.

De relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het probleemgedrag van het kind wordt onderbouwd door de *Activation Relationship Theory* van Paquette (2004). In deze theorie wordt de vader-kind band omschreven als een activatie relatie, die het kind de mogelijkheid geeft om zich open op te stellen naar de wereld om hem heen. Deze activatie relatie wordt voor een groot deel gevormd tijdens het fysieke spel tussen vader en kind. Volgens Paquette bevredigt deze relatie de behoefte van het kind om in zowel de fysieke- als sociaal-emotionele context gestimuleerd te worden om grenzen te verleggen en risico's aan te gaan in een omgeving waarin het zich beschermd voelt door de vader. Wanneer de activatie relatie tussen vader en kind goed is ontwikkeld, zal het kind leren om te vertrouwen op zijn eigen vaardigheid om met dreiging en nieuwe situaties om te gaan in zowel de fysieke- als sociaal-emotionele context. Geactiveerde kinderen zullen zich zelfverzekerder opstellen en meer geneigd zijn om hun omgeving te gaan ontdekken. Paquette verwacht daarbij dat het fysieke spel van vaders, als onderdeel van uitdagend opvoedgedrag, negatief gerelateerd is aan externaliserend probleemgedrag van het kind. Voortbordurend op de *Activation Relationship Theory* van Paquette stellen Paquette en Bigras (2010) dat het kind ondergeactiveerd is wanneer de activatie relatie tussen vader en kind niet goed ontwikkeld is. Dit betekent dat het zich passief zal opstellen, dichterbij de ouder zal blijven en minder zal interacteren met zijn omgeving, wat een groter risico geeft voor het ontwikkelen van internaliserend probleemgedrag.

Naast de bovengenoemde theorieën, toont ook eerder onderzoek aan dat uitdagend opvoedgedrag van vaders negatief gerelateerd is aan het probleemgedrag van het kind. Onderzoeken gericht op *Rough-and-Tumble Play* en fysiek spel zullen ook genoemd worden, omdat dit een belangrijk onderdeel is van uitdagend opvoedgedrag. Hoewel onderzoek van Deneault et al. (2022) geen relatie heeft gevonden tussen uitdagend opvoedgedrag van vaders en probleemgedrag van het kind, lijkt een groeiend aantal onderzoeken het tegendeel te vinden. Zo blijkt uit verschillende onderzoeken dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders gerelateerd is aan zowel minder internaliserend probleemgedrag van het kind (Bögels & Phares, 2008; Feldman & Shaw, 2021; Fletcher et al., 2013; Paquette, 2004; St George et al., 2017) als aan minder externaliserend probleemgedrag van het kind (Feldman & Shaw, 2021; Fletcher et al., 2013).

Zowel de hierboven genoemde theorie als de resultaten uit empirisch onderzoek geven voor dit onderzoek aanleiding om te verwachten dat een hogere mate van uitdagend opvoedgedrag van de vader gerelateerd is aan een lagere mate van internaliserend probleemgedrag van het kind. Ook wordt verwacht dat een hogere mate van uitdagend

opvoedgedrag van de vader gerelateerd is aan een lagere mate van externaliserend probleemgedrag van het kind.

Uitdagend Opvoedgedrag van de Moeder als Moderator

De negatieve relatie die voor vaders is gevonden tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind, is in eerder onderzoek niet altijd voor moeders gevonden (Deneault et al., 2022). Desondanks is het wel belangrijk dat moeders meegenomen worden in dergelijke onderzoeken. De Familie Systeem Theorie van Murray Bowen (1978) stelt namelijk dat alle gezinsleden emotioneel verbonden zijn met elkaar. Gezinsleden moeten daarom bekeken moeten worden vanuit hun gezin als geheel, en niet als losse individuen. Het emotionele verband tussen gezinsleden heeft volgens Bowen als gevolg dat een gebeurtenis met één gezinslid effect heeft op alle andere gezinsleden. Dit zou betekenen dat een individu nooit volledig begrepen kan worden wanneer hij onafhankelijk van zijn gezin en de interacties daarbinnen wordt bekeken (Weeland et al., 2021). Er zou belangrijke informatie over het hoofd worden gezien wanneer enkel het opvoedgedrag van vader mee wordt genomen. Om een betere inschatting te kunnen maken van de werkelijke relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind, neemt de huidige studie het uitdagend opvoedgedrag van moeders mee als controlevariabele en moderator.

Hoewel recent onderzoek van Deneault et al. (2022) onder ouders van éénjarige kinderen geen interactie-effect heeft gevonden van het uitdagend opvoedgedrag van ouders in relatie tot probleemgedrag van het kind, hebben (Möller et al., 2013) eerder getheoretiseerd dat er wel een interactie-effect is tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het uitdagend opvoedgedrag van moeders in relatie tot kinduitkomsten. Möller et al. (2013) beargumenteren namelijk dat het uitdagend opvoedgedrag van de moeder in strijd is met de evolutionaire rol van moeders als verzorgende en beschermende opvoeder. Aangezien Bögels en Phares (2008) stellen dat de verzorgende en beschermende rol van de moeder een belangrijke voorwaarde is voor de positieve effecten die het uitdagend opvoedgedrag van vaders kan hebben op het kind, theoretiseren Möller et al. (2013) dat het uitdagend opvoedgedrag mogelijk een beschermende factor is voor het ontwikkelen van angst wanneer één ouder dit laat zien, maar een risicofactor is voor het ontwikkelen van angst wanneer beide ouders dit laten zien. Hoewel bovenstaande theorie is gebaseerd op onderzoeken naar de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en sociale angst, en het huidige onderzoek zich weliswaar deels richt op andere kinduitkomsten, wordt deze theorie toch als uitgangspunt genomen in het opstellen van de hypothese omtrent het modererende effect van het uitdagend

opvoedgedrag van moeders. Dit heeft als reden dat sociale angst, wat in eerdergenoemde theorieën en onderzoek is meegenomen als kenmerk van temperament, overlapt met de angstige gevoelens die onder internaliserend probleemgedrag vallen. Daarnaast is er beperkt onderzoek beschikbaar dat zich specifiek heeft gericht op het modererende effect van uitdagend opvoedgedrag van moeders op de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind. Wanneer eerder genoemde theorie ook zou gelden voor het huidige onderzoek, zou dit betekenen dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders alleen negatief gerelateerd is aan het internaliserend en externaliserend probleemgedrag van het kind bij een lagere mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder, en niet bij een hogere mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Onderzoek van Majdandžić et al. (2018), dat zich wederom heeft gericht op de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en sociale angst van het kind toont daarnaast aan dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders mogelijk kan compenseren voor een lage mate van uitdagend opvoedgedrag van moeders in relatie tot sociale angst.

Bovenstaande geeft voor het huidige onderzoek aanleiding om het modererende effect van het uitdagend opvoedgedrag van moeders op de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag te onderzoeken. Hierbij wordt verwacht dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders negatief gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag van het kind bij een lage waarde van uitdagend opvoedgedrag van de moeder, en niet bij een hoge waarde van uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Ook wordt verwacht dat het uitdagend opvoedgedrag vaders negatief gerelateerd is aan externaliserend probleemgedrag van het kind bij een lage waarde van uitdagend opvoedgedrag van de moeder, en niet bij een hoge waarde van uitdagend opvoedgedrag van de moeder.

Huidig Onderzoek

Het huidige onderzoek draagt op een aantal manieren bij aan eerder onderzoek naar de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het probleemgedrag van het kind. Zo omvatte eerder onderzoek naar deze relatie een relatief homogene sample met voornamelijk hoogopgeleide ouders (St George, Fletcher & Palazzi, 2017). Uit onderzoek is echter gebleken dat mensen met een hogere opleidingsachtergrond meer egalitair kijken naar genderrollen dan mensen met een lage sociaaleconomische status (Dryler, 1998), wat voor kleinere verschillen tussen vaders en moeders in hun opvoedgedrag kan zorgen (Majdandžić et al., 2016). In gezinnen waarin de genderrollen minder traditioneel verdeeld zijn, is het mogelijk dat het uitdagend opvoedgedrag niet meer alleen door de vader wordt vertoond,

maar ook door de moeder en zij mogelijk zelfs kan compenseren voor een lagere mate van uitdagend opvoedgedrag van de vader. Dit zou kunnen betekenen dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders met een hoge opleidingsachtergrond minder sterk negatief gerelateerd is aan probleemgedrag van het kind dan dat van vaders met een lage opleidingsachtergrond wanneer gecontroleerd wordt voor het uitdagend opvoedgedrag van moeders. Voor de generaliseerbaarheid van de onderzoeksresultaten naar ouders met zowel een hoge als een lage opleidingsachtergrond is het daarom belangrijk om beide groepen mee te nemen in onderzoek.

Een tweede manier waarop het huidige onderzoek zich onderscheidt van eerder onderzoek is door zich te richten op het bredere begrip uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind. In tegenstelling tot het fysieke spel omvat het bredere begrip uitdagend opvoedgedrag ook het verbale- en sociaal-emotionele aspect van uitdagend opvoeden (zoals plagen en het uitdagen tot het verleggen van sociaal-emotionele grenzen). Aangezien het huidige onderzoek zich richt op het uitdagend opvoedgedrag in relatie tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (specifiek internaliserend- en externaliserend probleemgedrag), is het voor het huidige onderzoek van toegevoegde waarde om het bredere begrip te gebruiken waarin het verbale- en sociaal-emotionele aspect van uitdagend opvoeden wordt meegenomen. Daarnaast lijkt het sociaal-emotionele aspect, net zoals het fysieke aspect, van uitdagend opvoeden van vaders de vader-kind-band ten goede te komen (Labrell, 1994). Een goed ontwikkelde vader-kind band is op zijn beurt een beschermende factor voor de ontwikkeling van internaliserend en externaliserend probleemgedrag (Paquette, 2004). Het is daarom mogelijk dat de relatie tussen het bredere begrip uitdagend opvoedgedrag en het probleemgedrag van het kind sterker is dan de relatie tussen enkel het fysieke, verbale of sociaal-emotionele aspect van uitdagend opvoedgedrag en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind.

Ten derde voegt huidig onderzoek aan bestaand onderzoek toe dat het rekening houdt met een eventueel modererend effect van uitdagend opvoedgedrag van moeders. Hoewel dit nog weinig onderzocht is, maken een aantal theorieën het aannemelijk dat er interactie is tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders in relatie tot het probleemgedrag van het kind. Dit, in combinatie met de Familie Systeem Theorie van Bowen (1978), die stelt dat een individu niet begrepen kan worden wanneer hij wordt bekeken buiten de context van zijn gezinssysteem, maakt het belangrijk om moeders te betrekken bij het onderzoek.

Hoewel een enkel onderzoek naar de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het probleemgedrag van het kind gebruik heeft gemaakt van een vragenlijst om uitdagend opvoedgedrag te meten (Fletcher et al., 2013), sluit het huidige onderzoek zich aan bij het merendeel van onderzoeken, waarin gebruik wordt gemaakt van een observationeel meetinstrument voor het meten van opvoedgedrag. Huidig onderzoek maakt voor het meten van opvoedgedrag gebruik van observaties omdat een zelfrapportage voor opvoedgedrag bevattelijker is voor meetfouten en *biases* (Morsbach & Prinz, 2006).

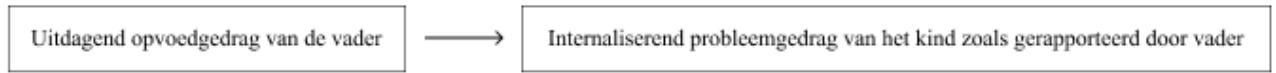
De maatschappelijke relevantie van het huidige onderzoek zit in de toevoegde waarde die het kan hebben voor interventies gericht op de preventie van internaliserend- en externaliserend probleemgedrag. Wanneer blijkt dat uitdagend opvoedgedrag negatief gerelateerd is aan internaliserend- en externaliserend probleemgedrag, biedt dit de mogelijkheid om de aspecten van uitdagend opvoedgedrag te implementeren in interventies. Ook zouden ouders geïnformeerd kunnen worden over het belang van uitdagend opvoedgedrag, met als doel om internaliserende- en externaliserende gedragsproblemen te voorkomen.

Bovenstaande in acht nemend zal het huidige onderzoek zich richten op de vraag: ‘‘Is er een relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind?’’. Dit wordt onderzocht met behulp van de volgende onderzoeksvragen:

1. Is er een relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van kinderen, zoals gerapporteerd door vaders? (Figuur 1)
2. Wordt de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van kinderen, zoals gerapporteerd door vaders, gemodereerd door het uitdagend opvoedgedrag van moeders? (Figuur 2)
3. Is er een relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het externaliserend probleemgedrag van kinderen, zoals gerapporteerd door vaders? (Figuur 3)
4. Wordt de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het externaliserend probleemgedrag van kinderen, zoals gerapporteerd door vaders, gemodereerd door het uitdagend opvoedgedrag van moeders? (Figuur 4)

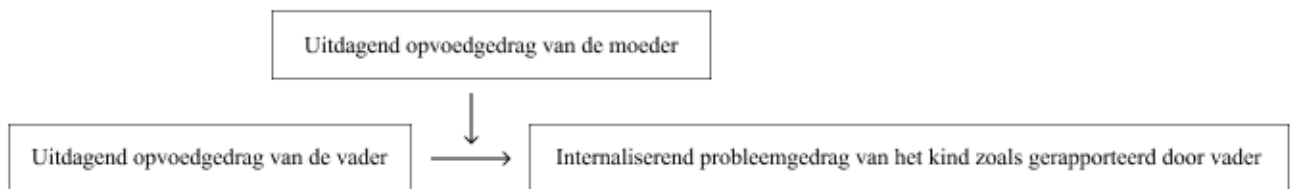
Figuur 1

Model Relatie Tussen Uitdagend Opvoedgedrag Vader en Internaliserend Probleemgedrag van het Kind



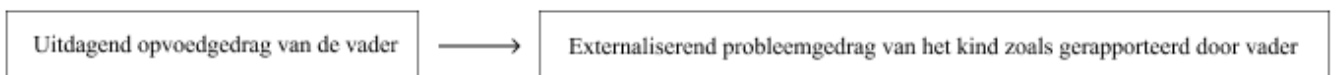
Figuur 2

Model Relatie Tussen Uitdagend Opvoedgedrag Vader en Internaliserend Probleemgedrag van het Kind met Uitdagend Opvoedgedrag van Moeder als Moderator



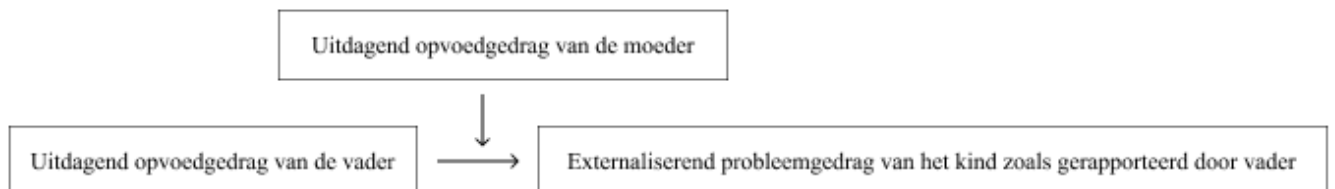
Figuur 3

Model Relatie Tussen Uitdagend Opvoedgedrag Vader en Externaliserend Probleemgedrag van het Kind



Figuur 4

Model Relatie Tussen Uitdagend Oopvoedgedrag Vader en Externaliserend Probleemgedrag van het Kind met Uitdagend Opvoedgedrag van Moeder als Moderator



Methode

Participanten

Huidig onderzoek maakt gebruik van de kwantitatieve dataset die is opgesteld door de 3HOEK studie. De 3HOEK studie doet onderzoek naar de rol van vaders en moeders in de opvoeding van jonge kinderen. In totaal namen 104 gezinnen uit de stadsregio Rotterdam deel aan het onderzoek, wat maakt dat de data is verzameld bij 104 vaders ($M_{leeftijd}=36$ jaar, $SD=.51$), 104 moeders ($M_{leeftijd}=34$ jaar, $SD=.47$) en 104 kinderen van drie jaar oud (51 jongens, 53 meisjes, $M_{leeftijd}=41$ maanden, $SD=.39$). Van deze gezinnen hadden 53 gezinnen een relatief hoge opleidingsachtergrond, namelijk hbo of hoger. De andere 51 gezinnen hadden een relatief lage opleidingsachtergrond, namelijk mbo of lager.

Student-assistenten hebben gezinnen geworven middels een *convenience sample* op openbare plekken, zoals speelplaatsen, nationale festivals, in bibliotheken of in zwembaden. Participanten moesten aan drie criteria voldoen om deel te mogen nemen aan het onderzoek. Zo moesten alle ouders een kind van drie jaar oud hebben, moesten de gezinnen intact zijn en in hetzelfde huis wonen en moesten zowel de vader als de moeder van de deelnemende ouders in Nederland geboren zijn.

Procedure

Tussen april 2018 en januari 2020 zijn alle gezinnen thuis bezocht door twee getrainde observatoren van de 3HOEK studie. Gedurende de bezoeken zijn vaders en moeders afzonderlijk geobserveerd met hun kind. Deze ouder-kind sessies duurden elk twee uur.

In het eerste half uur van een ouder-kind sessie werd de ouder gevraagd om een vragenlijst in te vullen op een tablet zonder inmenging van de observatoren. Gedurende dit half uur kreeg het kind de instructie om zelfstandig te spelen.

Vervolgens kregen de ouder en het kind de instructie om verschillende speeltaakjes uit te voeren terwijl zij werden gefilmd door de observatoren. Deze speeltaken bestonden uit het vrij spelen zonder speelgoed, stier rijden op de rug van de ouder en sok worstelen. De volgorde van de spellen was voor elke ouder hetzelfde en per spel kregen de ouders instructie van de observatoren. Zo kreeg de ouder tijdens het vrij spelen zonder speelgoed de instructie om samen met het kind te spelen, met als enige regel dat ze geen speelgoed mochten gebruiken. Deze taak duurde vijf minuten.

Daarna kreeg de ouder tijdens het stier rijden de instructie om op handen en knieën te gaan zitten, waarna het kind op de rug klom. Het doel voor de ouder was om het kind van zijn/haar rug af te schudden. Het doel van het kind was om zo lang mogelijk op de rug te blijven zitten. Deze taak duurde één minuut, maar wanneer ouder en kind doorgingen met

spelen na een minuut greep de observator niet in. In dat geval stopte de taak wanneer ouder en kind zelf stopten.

Ten slotte was de instructie voor het sok worstelen voor zowel de ouder als het kind om op handen en knieën te gaan zitten. Vervolgens startte de observator het spel door ‘*klaar voor de start, af*’ te zeggen. Het doel voor zowel de ouder als het kind was om elkaars sokken af te pakken terwijl ze hun eigen sokken aanhielden. Ook deze taak duurde minimaal één minuut en werd niet gestopt door de observator wanneer het langer duurde.

Ouders werden voor hun deelname beloond met een cadeaukaart ter waarde van honderd euro per ouder en de kinderen met een klein cadeau. Alle ouders hebben een *informed consent* getekend voor deelname aan het onderzoek en voor het filmen van zichzelf en hun kind. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische commissie van de afdeling Bestuurskunde en Sociologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Meetinstrumenten

Uitdagend Opvoedgedrag. Om het uitdagend opvoedgedrag van vaders en moeders in kaart te brengen is gebruik gemaakt van observaties. Het uitdagend opvoedgedrag van ouders is gecodeerd met behulp van de volgende speeltaken: spelen zonder speelgoed, het stiertje rijden op de rug van de ouder en sok worstelen. Deze taken zijn speciaal opgezet om uitdagend opvoedgedrag van ouders te meten.

Voor de codering zijn de speeltaken opgedeeld in intervallen van dertig seconden of één minuut. Voor elk interval werd het uitdagend opvoedgedrag van de ouder beoordeeld op zowel fysiek- als verbaal uitdagend opvoedgedrag op een schaal van 1 tot 5. Uitdagend opvoedgedrag had hier betrekking op de mate waarin de ouder het kind zowel op een fysieke- als sociaal-emotionele manier uitdaagt om risicovol of grensverleggend gedrag te vertonen (Majdandžić et al., 2016). Lagere scores (1 of 2) duiden op een lage hoeveelheid of intensiteit van uitdagend opvoedgedrag. Ouders kregen bijvoorbeeld de score 1 wanneer zij hun kind niet fysiek stimuleerde of verbaal aanmoedigde. Een score van 2 werd gegeven wanneer zij hun kind op een rustige manier achterna zaten. Een gemiddelde score (3) duidde op een gemiddelde hoeveelheid of intensiteit van uitdagend opvoedgedrag. Deze score werd gegeven wanneer de ouder het kind kietelde met een gematigde intensiteit, wanneer er voorzichtig werd geworsteld en wanneer de ouder het kind zacht met een kussen raakte. Hogere scores (4 of 5) duiden op een hoge hoeveelheid en/of intensiteit van uitdagend opvoedgedrag. Deze scores zijn gegeven wanneer de ouders het kind speels lieten schrikken of wanneer ouders het kind achterna zaten en daarbij gromden. Ook wanneer ouders stoeiden met het kind, het kind in het rond draaiden of wanneer de ouder het kind stimuleerde om

grenzen te verleggen door te zeggen ‘*laat maar zien dat je dat kan!*’ kregen zij de score 4 of 5. De totaalscores zijn berekend door een gemiddelde te nemen van de totaalscore voor het verbale uitdagend opvoedgedrag en de totaalscore voor het fysieke uitdagend opvoedgedrag van de vader. Een hoge score is hierbij een indicator voor een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag.

Het coderen is uitgevoerd door verschillende observatoren nadat zij hiervoor getraind waren. Ten gunste van de betrouwbaarheid zijn de video's van zowel de moeder als de vader dubbel gecodeerd. Beoordelaars bereikten gemiddeld 78% overeenstemming binnen 0.75 punten. Wanneer de scores van beoordelaars meer dan 0.75 punten verschilden heeft de trainer de video ook gecodeerd. Wanneer de scores van de beoordelaars meer dan 0.75 punten verschilden van de scores van de trainer zijn de beoordelaars gevraagd om hun scores te heroverwegen (zonder hen informatie te geven over de score van de trainer). Vervolgens zijn de nieuwe scores van de beoordelaars opnieuw vergeleken met de scores van de trainer. Wanneer de scores dit keer minder dan 0.75 punten van elkaar verschilden mocht de beoordelaar verder met coderen. Verschilden de scores nog steeds meer dan 0.75 punten van elkaar, dan werd er uitgebreid overlegd tussen de beoordelaars en de trainer. Ook is uit onderzoek is gebleken dat de observaties een valide meetinstrument zijn voor uitdagend opvoedgedrag van ouders (Majdandžić et al., 2016).

Probleemgedrag. De *Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ) is een vragenlijst die de emotionele- en gedragsproblemen meet van het kind, alsmede de relaties van het kind. Voor het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van de leeftijdsspecifieke versie SDQP2-4 voor ouders van twee- tot vierjarigen. De SDQP2-4 is opgedeeld in vijf subschalen; (1) hyperactiviteit/aandachtstekort, (2) emotionele problemen, (3) problemen met leeftijdsgenoten, (4) gedragsproblemen en (5) prosociaal gedrag. Iedere subschaal omvat vijf items met in totaal 25 items. De vragen zijn beantwoord met behulp van een driepuntsschaal met 0 = *niet waar*, 1 = *een beetje waar* en 2 = *zeker waar*. De vragen zijn gericht op de zes maanden voorafgaand aan het onderzoek.

Om het internaliserend probleemgedrag in kaart te brengen, is gebruik gemaakt van de subschaal ‘emotionele problemen’. Deze subschaal omvat vijf items. Een voorbeeld van een item binnen deze subschaal is: ‘*klaagt vaak over hoofdpijn, buikpijn of misselijkheid*’. De totaalscore van internaliserend probleemgedrag is berekend door de gemiddelde score van de vijf items te vermenigvuldigen met vijf.

Om het externaliserend probleemgedrag in kaart te brengen, is gebruik gemaakt van de subschaal ‘gedragsproblemen’, die ook vijf items bevat. Een voorbeeld van een item

binnen deze subschaal is: '*heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen*'. Van de vijf items in deze subschaal waren vier negatief verwoord, en één positief verwoord. De scores van het positief verwoorde item zijn omgedraaid, waarna voor deze schaal wederom een totaalscore is berekend door de gemiddelde scores van de vijf items te vermenigvuldigen met vijf. Voor beide subschalen geldt dat een hogere score een indicator is voor een hoge mate van probleemgedrag.

Uit onderzoek is gebleken dat de SDQ een valide meetinstrument is (Goodman, 1997). De Chronbach's Alpha voor de schaal internaliserend probleemgedrag was voor het huidige onderzoek was .52. Voor de schaal externaliserend probleemgedrag was de Cronbach's Alpha .17

Data-Analyse

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is de data van de 3HOEK studie geanalyseerd met behulp van IBM SPSS statistics 28. Voor het huidige onderzoek wordt gebruik gemaakt van een significantieniveau van .05. Voordat de (descriptieve) analyse is uitgevoerd is er eerst een preliminaire analyse uitgevoerd waarbij gecontroleerd is of er aan een aantal assumpties is voldaan.

Ten eerste is met een frequentietabel getoetst of er sprake was van missende waarden. In het geval van missende waarden is gecheckt of deze willekeurig verdeeld waren over de dataset, middels een *Missing Values Analysis*. Hieruit bleek dat één missende waarde te zijn binnen de subschaal externaliserend probleemgedrag. Onder het uitdagend opvoedgedrag van de moeder ontbraken er 58 waarden en onder het uitdagend opvoedgedrag van de vader ontbraken er 26 waarden. Alle missende waarden waren willekeurig verdeeld en zijn geschat met behulp van Estimation Maximization.

Vervolgens is getoetst of er sprake was van een normale verdeling van de residuen aan de hand van histogrammen. Hieruit is naar voren gekomen dat de residuen van de variabele internaliserend probleemgedrag niet normaal verdeeld waren. De verdeling was sterk *positively skewed* met als meest voorkomende waarde een score van 0. Een 0-score betekent dat er geen internaliserend probleemgedrag bij het kind is waargenomen door de vader. Transformatie leverde geen betere normale verdeling op en daarom is de variabele internaliserend probleemgedrag gestandaardiseerd meegenomen in de analyses.

Daarnaast is zowel univariaat als multivariaat getoetst voor uitbijters. Univariante uitbijters zijn geïdentificeerd met behulp van gestandaardiseerde scores. Hieruit kwam dat er één univariate uitbijter was op de variabele internaliserend probleemgedrag. Alle gestandaardiseerde waarden lager dan -3.29 of hoger dan 3.29 (Tabachnick & Fidell, 2001)

hebben de dichtstbijzijnde niet-uitbijter score gekregen. Multivariate uitbijters zijn geïdentificeerd met behulp van de *Mahalanobis-afstand*. Er bleek geen sprake te zijn van multivariate uitbijters.

Vervolgens zijn de homoscedasticiteit en de lineariteit tussen de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele getoetst middels een *scatterplot* van de onafhankelijke en de afhankelijke variabele. Uit de scatterplot bleek dat de assumpties van homoscedasticiteit en lineariteit niet werden geschonden.

Ten slotte is de multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen getoetst middels een correlatiematrix. Aangezien er geen sprake was van correlaties van .90 of hoger, is de assumptie van multicollineariteit niet geschonden (Tabachnick & Fidell, 2001).

Om de eerste onderzoeksvraag ‘Is er een relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van kinderen zoals gerapporteerd door vaders?’ te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van een lineaire regressieanalyse. Binnen deze analyse was de onafhankelijke variabele het uitdagend opvoedgedrag van de vader. De afhankelijke variabele was het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader (zie Figuur 1). De variabele uitdagend opvoedgedrag van moeder is als controlevariabele meegenomen.

Om de tweede onderzoeksvraag ‘Wordt de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van kinderen zoals gerapporteerd door vaders gemodereerd door het uitdagend opvoedgedrag van moeders?’ te kunnen beantwoorden is een moderatie analyse uitgevoerd. De onafhankelijke variabele was het uitdagend opvoedgedrag van de vader. De afhankelijke variabele was het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader. Het uitdagend opvoedgedrag van de moeder is hierin als moderator meegenomen. (zie Figuur 2)

De derde onderzoeksvraag ‘Is er een relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het externaliserend probleemgedrag van kinderen zoals gerapporteerd door vaders?’ en de vierde onderzoeksvraag ‘Wordt de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het externaliserend probleemgedrag van kinderen zoals gerapporteerd door vaders gemodereerd door het uitdagend opvoedgedrag van moeders?’ zijn komen te vervallen omdat de interne consistentie van het meetinstrument van externaliserend probleemgedrag te laag was, en niet voldoende beter werd na het verwijderen van items. (Hinton et al., 2014).

Resultaten

Descriptieve Statistieken

De gemiddelden, standaarddeviaties en correlaties voor alle variabelen zijn weergegeven in Tabel 1. Het uitdagend opvoedgedrag is gescoord op een vijfpuntsschaal, het internaliserend probleemgedrag op een driepuntsschaal, waarvan de scores zijn vermenigvuldigt met vijf. Hieruit is op te maken dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders ($M = 2.87$, $SD = .44$) en het uitdagend opvoedgedrag van moeders ($M = 2.83$, $SD = .47$) zeer vergelijkbaar zijn. Vaders hebben over het algemeen lage scores gerapporteerd voor hun kinderen op internaliserend probleemgedrag ($M = 1.01$, $SD = .12$).

Het uitdagend opvoedgedrag van vaders blijkt significant samen te hangen met het uitdagend opvoedgedrag van moeders ($r = .35$, $p < 0.001$). Dit houdt in dat een hogere score op uitdagend opvoedgedrag van de vader samenhangt met een hogere score op uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Verder blijkt het uitdagend opvoedgedrag van vaders significant negatief te correleren met internaliserend probleemgedrag ($r = -.21$, $p = .031$). Dit houdt in dat een hogere score op uitdagend opvoedgedrag van de vader samenhangt met een lagere score van internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader. Daarnaast blijkt het uitdagend opvoedgedrag van moeders significant negatief te correleren met het internaliserend probleemgedrag van het kind ($r = -.27$, $p = .005$). Dit houdt in dat een hogere score van de moeder op uitdagend opvoedgedrag samenhangt met een lagere score van het kind op internaliserend probleemgedrag.

Tabel 1

Descriptieve Statistieken en Correlaties van het Uitdagend Opvoedgedrag van Vaders, het Uitdagend Opvoedgedrag van Moeders, Externaliserend Probleemgedrag en Internaliserend Probleemgedrag voor de Gehele Steekproef Bestaande uit Vaders (N=104), Moeders (N=104) en driejarig Kind (N=104)

	M (SD)	Minimum	Maximum	1	2	3
1.Uitdagend Opvoedgedrag Vaders	2.87 (.44)	1.65	3.90	-	-	-
2.Uitdagend Opvoedgedrag Moeders	2.83 (.47)	1.65	3.96	.35**	-	-
3.Internaliserend Probleemgedrag	1.01 (.12)	00	5.00	-.21*	-.27**	-

*Noot, * $p < .05$. ** $p < .01$.*

Uitdagend Opvoedgedrag in Relatie tot Internaliserend Probleemgedrag

In Model 1 is te zien dat het uitdagend opvoedgedrag niet significant negatief gerelateerd is aan het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader wanneer wordt gecontroleerd voor het uitdagend opvoedgedrag van de moeder ($\beta = -.13$, $t(103) = -1.30$, $p = .197$, 95% CI = $[-.76; .16]$; Tabel 2). Deze resultaten zijn niet in lijn met de hypothese, aangezien deze een negatieve relatie veronderstelde tussen het uitdagend opvoedgedrag van de vader en het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door vader. De voorspellers in Model 1 verklaren samen 9% van de varianties in de score voor het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader ($F_{2,101} = 5.02$, $p = .008$; Tabel 2).

Tabel 2

Hoofd- en Interactie-Effecten van Uitdagend Opvoedgedrag Vaders (UOG V) en Uitdagend Opvoedgedrag Moeders (UOG M) op het Internaliserend Probleemgedrag van het Kind (N=104)

Model		Unstandardized		Standardized	t	95%CI		Model Summary	
		B	SE	β		LL	UL	R ²	F
1	(Constant)	2.24	.73		3.05	.78	3.69	.09*	5.02*
	UOG V	-.30	.23	-.13	-1.30	-.76	.16		
	UOG M	-.49	.22	-.23*	-2.45	-.91	-.06		
2	(Constant)	-.07	.10		-.72	-.27	.13	.13**	4.88**
	UOGV	-.32	.23	-.14	-1.41	-.78	.13		
	UOGM	-.52	.21	-.24*	-2.43	-.94	-.10		
	UOGV*	.99	.48	.19*	2.06	.04	1.94		
	UOGM								

*Noot, * $p < .05$. ** $p < .01$; UOG V: uitdagend opvoedgedrag vader; UOG M: uitdagend opvoedgedrag moeder; CI: Confidence interval; LL: lower limit; UL: upper limit*

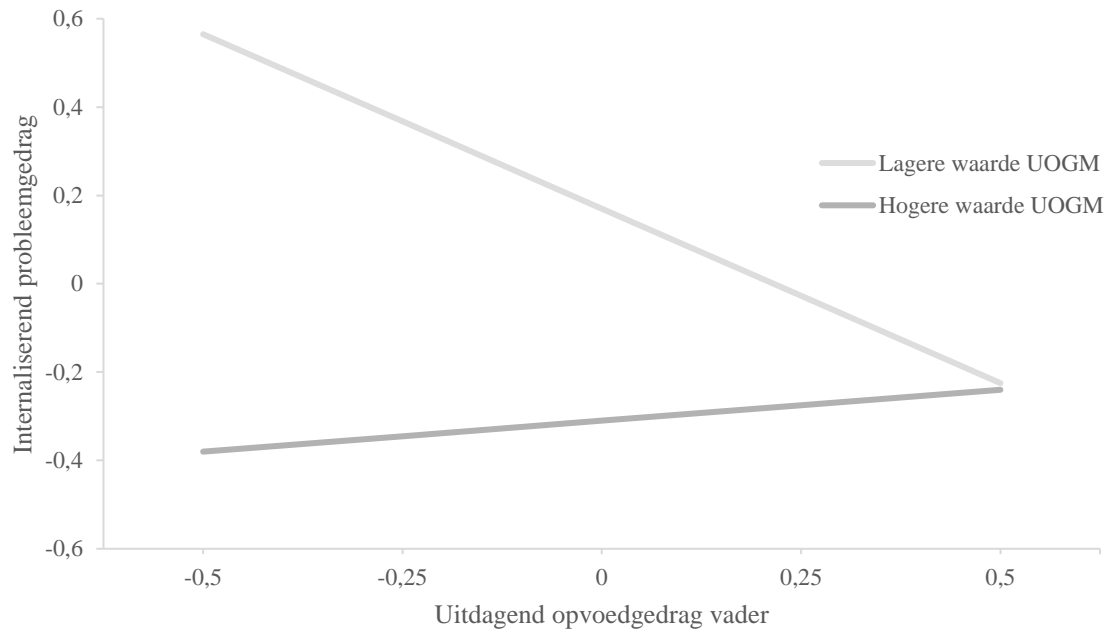
Moderatie van het Uitdagend Opvoedgedrag van de Moeder

In Model 2 is te zien dat het uitdagend opvoedgedrag van de moeder een significant modererend effect blijkt te hebben op de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van de vader en het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader ($\beta = .19$, $t = 2.06$, $p = .042$, 95% CI = $[.04; 1.94]$; Tabel 2). De relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders blijkt, in lijn met de hypothese, significant negatief gerelateerd te zijn aan het internaliserend probleemgedrag bij een lage waarde van uitdagend opvoedgedrag van moeders, maar niet bij een hoge waarde van uitdagend opvoedgedrag van moeders (zie

Figuur 5). Het meenemen van de interactie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en moeders verklaart 13% van de varianties in de score voor het internaliserend probleemgedrag van het kind zoals gerapporteerd door de vader ($F_{3,100} = 4.88, p = .003$; Tabel 2).

Figuur 5

De Relatie Tussen het Uitdagend Opvoedgedrag van de Vader en het Internaliserend Probleemgedrag voor het Kind bij een Lagere Waarde van Uitdagend Opvoedgedrag Moeder (UOG M) en een Hogere Waarde van Uitdagend Opvoedgedrag Moeder



Noot. Dit figuur is een *simple slopes* plot van de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders (gestandaardiseerd) en het internaliserend probleemgedrag van het kind (gestandaardiseerd) voor verschillende (hogere- of lagere-) waarden van uitdagend opvoedgedrag van moeders. Voor een hogere waarde (1 SD boven het gemiddelde) van het uitdagend opvoedgedrag van moeders is de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind niet significant ($\beta = .14 p = .65$), voor een lagere waarde (1 SD onder het gemiddelde) van het uitdagend opvoedgedrag van moeders is de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind wel significant negatief ($\beta = -.78 p = .018$)

Discussie

In het huidige onderzoek is de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind onderzocht. In tegenstelling tot wat op basis van eerder onderzoek werd verwacht, is er geen significante negatieve relatie gevonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het

kind wanneer wordt gecontroleerd voor uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Daarnaast vond dit onderzoek dat het uitdagend opvoedgedrag van moeders een modererend effect heeft op de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind.

Uitdagend Opvoedgedrag in Relatie tot Internaliserend Probleemgedrag

De discrepantie tussen de hypothese en de gevonden resultaten kan mogelijk worden verklaard doordat de hypothese voor een groot deel is gebaseerd op onderzoeken die enkel het fysieke spel of *Rough-and-Tumble play* onderzochten in relatie tot het internaliserend probleemgedrag van het kind. Zo verbindt de Activation Relationship Theory van Paquette minder internaliserend probleemgedrag van het kind aan de band die vader en kind vormen tijdens het fysieke spel. Daarnaast hebben de onderzoeken van Bögels en Phares, (2008), Fletcher et al. (2013) en St George et al. (2017) zich enkel op het fysieke spel of *Rough-and-Tumble play* van vaders met kinderen in relatie tot het internaliserend probleemgedrag van het kind gericht. Ook de review van Feldman en Shaw (2021) heeft een groot aantal onderzoeken geïncludeerd die zich enkel richtten op *Rough-and-Tumble play*. Eerder onderzoek dat zich wel heeft gericht op de relatie tussen het bredere begrip uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag is het onderzoek van Deneault et al. (2022), waarin ook geen relatie is gevonden.

Dit zou kunnen betekenen dat het internaliserend probleemgedrag enkel is gerelateerd aan het fysieke aspect, en niet aan het verbale- en sociaal-emotionele aspect van uitdagend opvoedgedrag. Het is denkbaar dat het fysieke aspect van uitdagend opvoedgedrag, zoals stoeien, op een meer directe manier het zelfvertrouwen van het kind stimuleert en het kind leert om respect te hebben voor- en om te gaan met (de grenzen van) anderen. Het kind is zich namelijk tijdens het stoeien bekend met de regels en gewoonten (Labrell, 1994), terwijl het verbale- en sociaal-emotionele aspect van uitdagend opvoeden (zoals plagen) zich volgens Labrell (1994) juist kenmerkt door het uitlokken van een emotionele reactie van het kind door het de destabiliseren middels nieuwe, onbekende situatie. Hoe dit gerelateerd is aan de ontwikkeling van het kind is daarbij afhankelijk van de interpretatie van het kind. De resultaten van het huidig onderzoek daarbij in acht nemend maakt het mogelijk dat het verbale- en sociaal-emotionele aspect van het uitdagend opvoeden niet- of in mindere mate gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag. Het includeren van deze aspecten in de analyse kan in dat geval voor ruis zorgen waardoor de relatie minder sterk of zelfs niet significant wordt.

De afwezigheid van een gevonden relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind heeft mogelijk nog een andere verklaring, namelijk de leeftijd van de deelnemende kinderen. In de huidige studie was de gemiddelde leeftijd van de deelnemende kinderen 41 maanden. In eerdere studies die wel een relatie vonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind hadden de deelnemende kinderen gemiddeld een hogere leeftijd (e.g. Fletcher et al., 2013: $M = 51$ maanden en St George et al., 2017: $M = 51$ maanden). Gezien het feit dat vaders in de huidige studie gemiddeld een lage score rapporteerden voor het internaliserend probleemgedrag van het kind ($M = 1.01$), kan het zijn dat internaliserend probleemgedrag minder zichtbaar is voor ouders wanneer hun kind 3 jaar is, dan wanneer hun kind wat ouder is. Carter et al. (2004) en Gross et al. (2004) onderschrijven dat het voor ouders lastig kan zijn om probleemgedrag te herkennen in jonge kinderen. Hoewel het positief is dat kinderen laag scoren op internaliserend probleemgedrag, zorgen deze lage scores voor problemen in de analyse, aangezien er daarom minder mogelijke variatie is in de scores. Dit wordt ook wel het bodem-effect genoemd (Šimkovic & Träuble, 2019). Het bodem-effect houdt in dat de scores van een afhankelijke variabele de onderste limiet (in dit geval de laagste score, 0) naderen. De mogelijke relatie tussen deze variabele en een onafhankelijke variabelen kan dan niet goed worden gemeten, aangezien de scores niet veel verder meer naar beneden kunnen.

Moderatie van het Uitdagend Opvoedgedrag van de Moeder

Voor de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind is een significant modererend effect gevonden van het uitdagend opvoedgedrag van moeders. Het uitdagend opvoedgedrag van de vader blijkt, in lijn met de hypothese, negatief gerelateerd te zijn aan het internaliserend probleemgedrag van het kind bij een lage mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder, en niet bij een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Dit betekent dat in een familie met een moeder die een lage mate van uitdagend opvoedgedrag laat zien, het opvoedgedrag van de vader negatief gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag van het kind. Hierbij kan het uitdagend opvoedgedrag van de vader compenseren voor een lage mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder.

Sterkten, limitaties en aanbevelingen voor verder onderzoek

Een limitatie van het huidige onderzoek is dat de residuen van het internaliserend probleemgedrag niet normaal verdeeld zijn. De scores waren sterk scheef verdeeld met als meest voorkomende score een 0, wat een gebrek aan internaliserend probleemgedrag

betekent. Dit is overigens begrijpelijk, aangezien het om jonge kinderen van 3 jaar in een niet-klinische sample ging, maar zorgt er wel voor dat de resultaten met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. Bij sterk scheef verdeelde waarden met als meest voorkomende waarde een 0 (de onderste limiet) ontstaan er namelijk zoals eerder beschreven problemen in de analyse door het bodem-effect. Mogelijk is dit de reden van de afwezigheid van een gevonden relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind.

Een tweede limitatie van het huidige onderzoek is de betrouwbaarheid van het meetinstrument voor internaliserend probleemgedrag. Hoewel een Cronbach's Alpha van .52 bij weinig items volgens Hinton et al. (2014) acceptabel is voor het uitvoeren van analyses, duidt het wel slechts een gemiddelde mate van interne consistentie aan. Dit zou kunnen betekenen dat de items binnen de vragenlijst niet allemaal internaliserend probleemgedrag meten waardoor de gebruikte scores mogelijk niet representatief zijn voor de werkelijke mate van internaliserend probleemgedrag.

Waar de heterogeniteit van de steekproef op het gebied van opleidingsachtergrond een kracht is van het huidige onderzoek, is het gebrek aan culturele diversiteit binnen de steekproef een derde limitatie. Alle deelnemers hebben een Nederlandse achtergrond, wat maakt dat de onderzoeksresultaten niet generaliseerbaar zijn naar families met een niet-Nederlandse achtergrond (Deneault et al., 2022; Feldman & Shaw, 2021). Culturele achtergrond heeft namelijk invloed op de relatie tussen opvoedgedrag en de ontwikkeling van het kind (Möller et al., 2013). In landen met een meer individualistische cultuur (waaronder Nederland) wordt er namelijk meer waarde gehecht aan competitie, onafhankelijkheid en assertiviteit en laten vaders meer uitdagend opvoedgedrag zien om hun kinderen deze vaardigheden te leren. In landen met een meer collectivistische cultuur, waarin delen en samenwerken belangrijke waarden zijn, laten vaders minder tot geen uitdagend opvoedgedrag zien en is dit in mindere mate gerelateerd aan de ontwikkeling van het kind (Paquette, 2004). Voor eventueel vervolgonderzoek is het daarom de belangrijk om een meer cultureel diverse sample te onderzoeken.

Een andere aanbeveling voor vervolgonderzoek is het onderzoeken van een bidirectioneel effect van uitdagend opvoedgedrag en probleemgedrag van het kind. Het is namelijk goed denkbaar dat het gedrag van kinderen invloed heeft op de intensiteit en mate van uitdagend opvoedgedrag van de vader (Feldman & Shaw, 2021). Voor een beter begrip van de dyadische vader-kind relatie is het belangrijk om deze relatie bidirectioneel te onderzoeken.

Ten slotte zou het voor vervolgonderzoek relevant kunnen zijn om de invloed van het temperament van het kind op de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag van het kind te onderzoeken. In onderzoek van Majdandžić et al. (2018) naar de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van ouders en angst van het kind is namelijk gebleken dat deze relatie gemodereerd wordt door het temperament van het kind. Het uitdagend opvoedgedrag van vaders zou sterker negatief gerelateerd zijn aan angst van het kind bij een meer angstig temperament van het kind. Mogelijk geldt dit ook voor het uitdagend opvoedgedrag van vaders in relatie tot andere kinduitkomsten, zoals probleemgedrag. Het huidige onderzoek had echter niet genoeg power om een extra variabele, zoals temperament, mee te nemen.

Implicaties voor beleid en praktijk en conclusie

Het huidige onderzoek heeft de vraag ‘Is er een relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend- en externaliserend probleemgedrag van het kind?’ onderzocht. Er is geen relatie gevonden tussen uitdagend opvoedgedrag van vaders en internaliserend en probleemgedrag van het kind wanneer er wordt gecontroleerd voor het uitdagend opvoedgedrag van de moeder.

Wel heeft het huidige onderzoek gevonden dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders negatief gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag van het kind bij een lage waarde, maar niet bij een hoge waarde van uitdagend opvoedgedrag van moeders. Daarnaast lijkt het uitdagend opvoedgedrag van vaders te kunnen compenseren voor een lage mate van uitdagend opvoedgedrag van de moeder. Voor de ontwikkeling van interventies ter vermindering of voorkoming van internaliserend probleemgedrag van kinderen betekent dit dat het mogelijk belangrijk is om het uitdagend opvoedgedrag van vaders te stimuleren wanneer de moeder weinig uitdagend opvoedgedrag laat zien. Daarnaast benadrukken de gevonden resultaten het belang om beide ouders mee te nemen in interventies en onderzoek naar de ontwikkeling van het kind, aangezien het huidige onderzoek, in lijn met de Familie Systeem Theorie van Bowen (1978), bewijs heeft gevonden voor een interactie-effect van het opvoedgedrag van ouders in relatie tot het internaliserend probleemgedrag van het kind.

Daarnaast zou het voor vervolgonderzoek, zoals eerder beschreven, relevant zijn om te onderzoeken of het uitdagend opvoedgedrag van de vader gerelateerd is aan het externaliserend probleemgedrag van het kind en of het uitdagend opvoedgedrag van moeders een modererend effect heeft op deze relatie. Hoewel het de intentie was van het huidige onderzoek om dit te onderzoeken, was de interne consistentie van het meetinstrument voor dit onderzoek te laag.

Concluderend is er geen relatie gevonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind wanneer werd gecontroleerd voor het uitdagend opvoedgedrag van moeder. Hoewel het mogelijk is dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders niet gerelateerd is aan het internaliserend probleemgedrag van het kind, is dit nog weinig onderzocht en is het daarom belangrijk dat vervolgonderzoek de huidige onderzoeksresultaten bevestigt voordat hier sterke conclusies uit getrokken kunnen worden. Wel is er een relatie gevonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van het kind bij een lage waarde van uitdagend opvoedgedrag van moeders, maar niet bij een hoge waarde van uitdagend opvoedgedrag van moeders. Het uitdagend opvoedgedrag van vaders lijkt te kunnen compenseren voor een lage mate van uitdagend opvoedgedrag van moeders. Echter geldt voor deze resultaten wederom dat er bevestiging van vervolgonderzoek nodig is alvorens hier sterke conclusies uit getrokken kunnen worden.

Referentias

- Bögels, S. M., & Perotti, E. C. (2011). Does Father Know Best? A Formal Model of the Paternal Influence on Childhood Social Anxiety. *Journal of Child and Family Studies*, 20(2), 171–181. <https://doi.org/10.1007/s10826-010-9441-0>
- Bögels, S., & Phares, V. (2008). Fathers' role in the etiology, prevention and treatment of child anxiety: A review and new model. In *Clinical Psychology Review* (Vol. 28, Issue 4, pp. 539–558). <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2007.07.011>
- Bonney, J. F., Kelley, M. L., & Levant, R. F. (1999). A Model of Fathers' Behavioral Involvement in Child Care in Dual-Earner Families. In *Journal of Family Psychology* (Vol. 13, Issue 3).
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*.
- Briggs-Gowan, M. J., Carter, A. S., Bosson-Heenan, J., Guyer, A. E., & Horwitz, S. M. (2006). Are infant-toddler social-emotional and behavioral problems transient? *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 45(7), 849–858. <https://doi.org/10.1097/01.chi.0000220849.48650.59>
- Cabrera, N. J., Volling, B. L., & Barr, R. (2018). Fathers Are Parents, Too! Widening the Lens on Parenting for Children's Development. *Child Development Perspectives*, 12(3), 152–157. <https://doi.org/10.1111/cdep.12275>
- Carter, A. S., Briggs-Gowan, M. J., & Davis, N. O. (2004). Assessment of young children's social-emotional development and psychopathology: recent advances and recommendations for practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 109–134. <https://doi.org/10.1046/j.0021-9630.2003.00316.x>
- Darling-Churchill, K. E., & Lippman, L. (2016). Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 45, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.02.002>
- Deneault, A. A., Cabrera, N., Ghosh, R. A., Tölle, A. S., Seethaler, J., Majdandžić, M., & Reich, S. M. (2022). Challenging parenting behavior in ethnically diverse two-parent families in the United States: Association with infants' social competence and behavior problems. *Early Childhood Research Quarterly*, 58, 115–124. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2021.08.006>
- Denham, S. A., Wyatt, T. M., Bassett, H. H., Echeverria, D., & Knox, S. S. (2009). Assessing social-emotional development in children from a longitudinal perspective. In *Journal of*

Epidemiology and Community Health (Vol. 63, Issue SUPPL. 1).

<https://doi.org/10.1136/jech.2007.070797>

- Dryler, H. (1998). Parental Role Models, Gender and Educational Choice Parental role models, gender and educational choicet. In *Source: The British Journal of Sociology* (Vol. 49, Issue 3).
- Dumont, C., & Paquette, D. (2013). What about the child's tie to the father? A new insight into fathering, father-child attachment, children's socio-emotional development and the activation relationship theory. *Early Child Development and Care*, 183(3–4), 430–446. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.711592>
- Fagan, J., Day, R., Lamb, M., & Cabrera, N. (2014). Should Researchers Conceptualize Differently the Dimensions of Parenting for Fathers and Mothers? *Journal of Family Theory & Review*, 6(4), 390–405. <https://doi.org/10.1111/jftr.12044>
- Feldman, J. S., & Shaw, D. S. (2021). The Premise and Promise of Activation Parenting for Fathers: A Review and Integration of Extant Literature. In *Clinical Child and Family Psychology Review* (Vol. 24, Issue 3, pp. 414–449). Springer. <https://doi.org/10.1007/s10567-021-00351-7>
- Fletcher, R., StGeorge, J., & Freeman, E. (2013). Rough and tumble play quality: Theoretical foundations for a new measure of father-child interaction. *Early Child Development and Care*, 183(6), 746–759. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.723439>
- Geary, D. C. (2000). Evolution and proximate expression of human paternal investment. *Psychological Bulletin*, 126(1), 55–77. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.1.55>
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. In *J. Child Psychol. Psychiat* (Vol. 38, Issue 5). Cambridge University Press.
- Gross, D., Fogg, L., Garvey, C., & Julion, W. (2004). Behavior problems in young children: An analysis of cross-informant agreements and disagreements. *Research in Nursing and Health*, 27(6), 413–425. <https://doi.org/10.1002/nur.20040>
- Hinton, Perry R, McMurray, Isabella, Brownlow, & Charlotte. (2014). *SPSS Explained*.
- Labrell, F. (1994). A Typical Interaction Behaviour Between Fathers and Toddlers: Teasing. In *Early Development and Parenting* (Vol. 3, Issue 2).
- Macdonald, K., & Parke, R. D. (1986). Parent-Child Physical Play: The Effects of Sex Age of Children and Parents 1. In *Sex Roles* (Vol. 15, Issue 8).
- Majdandžić, M. (2017). COMMENTARY ON FATHERS' PLAY: MEASUREMENT, CONCEPTUALIZATION, CULTURE, AND CONNECTIONS WITH CHILD

- DEVELOPMENT. In *Infant Mental Health Journal* (Vol. 38, Issue 6, pp. 789–794). John Wiley and Sons Inc. <https://doi.org/10.1002/imhj.21677>
- Majdandžić, M., de Vente, W., & Bögels, S. M. (2016). Challenging Parenting Behavior from Infancy to Toddlerhood: Etiology, Measurement, and Differences between Fathers and Mothers. *Infancy*, *21*(4), 423–452. <https://doi.org/10.1111/infa.12125>
- Majdandžić, M., de Vente, W., Colonnese, C., & Bögels, S. M. (2018). Fathers' challenging parenting behavior predicts less subsequent anxiety symptoms in early childhood. *Behaviour Research and Therapy*, *109*, 18–28. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2018.07.007>
- Majdandžić, M., Möller, E. L., de Vente, W., Bögels, S. M., & van den Boom, D. C. (2014). Fathers' challenging parenting behavior prevents social anxiety development in their 4-year-old children: A longitudinal observational study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *42*(2), 301–310. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9774-4>
- Malti, T., & Noam, G. G. (2016). Social-emotional development: From theory to practice. *European Journal of Developmental Psychology*, *13*(6), 652–665. <https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1196178>
- Möller, E. L., Majdandžić, M., de Vente, W., & Bögels, S. M. (2013). The Evolutionary Basis of Sex Differences in Parenting and Its Relationship with Child Anxiety in Western Societies. *Journal of Experimental Psychopathology*, *4*(2), 88–117. <https://doi.org/10.5127/jep.026912>
- Morsbach, S. K., & Prinz, R. J. (2006). Understanding and improving the validity of self-report of parenting. *Clinical Child and Family Psychology Review*, *9*(1), 1–21. <https://doi.org/10.1007/s10567-006-0001-5>
- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. In *Human Development* (Vol. 47, Issue 4, pp. 193–219). <https://doi.org/10.1159/000078723>
- Paquette, D., & Bigras, M. (2010). The risky situation: A procedure for assessing the father-child activation relationship. *Early Child Development and Care*, *180*(1–2), 33–50. <https://doi.org/10.1080/03004430903414687>
- Šimkovic, M., & Träuble, B. (2019). Robustness of statistical methods when measure is affected by ceiling and/or floor effect. *PLoS ONE*, *14*(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220889>

- Sirvinskiene, G., Zemaitiene, N., Jusiene, R., & Markuniene, E. (2016). Predictors of emotional and behavioral problems in 1-year-old children: a longitudinal perspective. *Infant Mental Health Journal*, 37(4), 401–410. <https://doi.org/10.1002/imhj.21575>
- St George, J., Fletcher, R., & Palazzi, K. (2017). Comparing Fathers' Physical and Toy Play and Links to Child Behaviour: An Exploratory Study. *Infant and Child Development*, 26(1). <https://doi.org/10.1002/icd.1958>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (4th ed.). Allyn and Bacon.
- Tamis-Lemonda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J., & Lamb, M. E. (1999). Furs-tenberg & Harris. In *Cooksey & Fondell*. Yogman, Kindlon, & Earls.
- Weeland, J., Helmerhorst, K. O. W., & Lucassen, N. (2021). Understanding Differential Effectiveness of Behavioral Parent Training from a Family Systems Perspective: Families Are Greater than “Some of Their Parts.” *Journal of Family Theory and Review*, 13(1), 34–57. <https://doi.org/10.1111/jftr.12408>